

„Istarska Rijec“

Izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donosi literarni prilog „Mladi Istarski“.

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za politiku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokriva!“ — Narodna poslovice.

Što misle Madžari

Ovih dana vršili su se u Madžarskoj izbori za Parlament. Po svim mjestima držale se skupštine i veliki govori. Socijalisti udarahu u svojim govorima na gospodu, koja da su jedino krivci, što je u svijetu ovolika nevolja. Još jače raspaljivali su mase nacionalisti, koji neprestano raspiruju u narodu mržnju na susjede, jer da su oni krivi nesreći svega madžarskoga svijeta.

Pogledajte, vidjet ćete, na zemljovidnu kartu, i vidjet ćete, da današnja Madžarska zaprema tek trećinu teritorije, što ju je zapremala prije osam godina. Veći dio naše zemlje odnijeli su nam susjedi naši: Česi, Jugoslaveni i Rumunji. Cijeli Erdelj, Tatre i Karpati, Banat i Bačka, Hrvatska i Slavonija, pa i Rijeka, i more, naš Madjar Tenger — sve je otišlo. Ostalo je malo, i teško nama, ako na tome malome ostanemo i nadalje. Red je, dakle, da nam se ono, što nam je otežalo, što prije vratimo.

Izbornici su dakako pljeskali i obćavali, da će glasovati za one kandidata, koji pružaju najviše jamstva, da će se najodlučnije boriti za najsvjetlije madžarske ideale, to će reći za uspostavljanje stare Madžarske države.

Ne smijemo se varati: na tome rade danas svi Madžari, pripadali oni bilo koji stranci. Madžarska je danas neka vrsta republike, ali ko dobro razmotri, kako se pod tom radi i misli, vidjet će lako, da se pod onom republikom sakriva monarhija.

Naši će se čitaoci sjećati, kako je pokušao car Karlo pokušao dva puta, da uđe u Madžarsku i da tamo sjedne na prijesto svojih djedova. I ova puta morao je da ode neobavljena posla, i to ne možda zbog toga, što ga nisu htjeli Madžari, već jedino radi otpora Italije, Jugoslavije, Čehoslovačke i Rumunjske. Zašto su se te države toliko protivile Karlovu povratku u Madžarsku? Zato što nije u njihovom interesu, da Hapsburgovi dodju opet na kormilo bilo u Pešti ili gdje drugdje. Cim bi naime jedan Hapsburg zasio recimo na madžarski prijesto, on bi gledao, da oko sebe mijenja ili sliom okupi i druge zemlje, koje su mu prije pripadale. Jednom riječi, on bi iz svih svojih sila nastojao, da opet uspostavi staru Austro-ugarsku monarhiju, a to bi se mo-

glo da dogodi jedino na štetu Italije, Jugoslavije, Čehoslovačke i Rumunjske. Razumije se, da spomenute države bi se tome oduprle, i mira ne bi bilo. Da se dakle svijetu uštedi jedan novi veliki rat, Karlo je, poslije svoga drugog pokušaja, da uđe u Madžarsku, bio uhvaćen i odveden na otok Maderu, gdje je prije četiri godine i umro.

Ali Madžari i svi oni, koji još sanjaju o uspostavi stare monarhije, nisu još izgubili nade. A ni bivša carica Zita, udova iza cara Karla. Ona živi negdje u Španjolskoj okružena čitavim jatom djece, od kojih je najstariji Oton. U toga maloga Otona uprte su mnoge madžarske oči. Ima ih, i koji bi htjeli, da im koji drugi, odrasli član hapsburške kuće kraljuje, no bilo ovako ili onako, Madžari hoće da imadu kralja i to baš Hapsburga. To oni hoće, jer drže, da će čim putem najlakše doći do onih zemalja, što su ih posljednjim velikim ratom izgubili. Hapsburgi su već kao madžarski kraljevi imali pravo i na Erdelj i na Karpatske krajeve. A tako i na Banat i na Vojudinu. U taj račun ušla bi — po madžarskom mišljenju — i Hrvatska sa Slavonijom, to više što su i te zemlje bile s Madžarskom sve do sloma u najtežoj veći. Madžarima je osim toga bila na srcu i Bosna i Hercegovina, pa i Dalmacija. A još se svi sjećamo, kako su u početku rata bili prekrstili i Beograd, glavni grad Srbije i prozvali ga nekim madžarskim imenom, dok su se njihove novine raspisale dokazujući, kako Madžari imaju pravo i na ovaj grad.

Kako se vidj madžarske su želje vrlo obilne, pa valjda i sami osjećaju, da je madžarska republička premalena, da bi ih mogla sama da ispuni; zato se oni i kriju iza ledja Hapsburga, koji su se kod raznih krunisanja zaklinjali, da će štitići cjelokupnost madžarskih zemalja i nastojati, da se tim zemljama prisajedine još i one, na koje oni imaju pravo.

O svemu tomu bilo je dosta govora i prigodom posljednjih izbora. Koji su u glavnome ispali onako, kako je to htjela sadašnja vlada. To vladi na čelu je bivši admiral Horthy, koji sa svake strane ne radi drugo, nego li čeka, da može svoje misli da ustupi kakvom hapzburškomu princu.

Turcima, a u ratu je Nikola Pašić učestvovalao kao obični vojnik, a onda kao inženjerski kapetan. Skupština je bila raspuštena, a u novim izborima dobila je Pašićeva politička grupa 40 mandata. Skupština je sa 134 glasa izabrala Pašića za predsjednika. Knez Milan nije htio da odobri taj izbor, jer, bio lično neraspoložen prema njemu.

Iz Zemunua je Pašić išao u Bugarsku te uze sa velikim političkim stranku, kojoj je trebalo dati samo i vanjsku formu. Te su godine obrazovali prvi partijski klubovi u skupštini i Pašić postaje predsjednik radikalnog kluba. Partija je dobila svoj list „Samoupravu“, a poslije glasovitog zloga u Kragujevcu i svoj politički program, svoje statute i svoj glavni odbor, kome je predsjedao Nikola Pašić.

Pašić osuđen na smrt.

Od godine 1880-1882. knez je Milan tri puta raspisivao izbore, ali rezultat glasanja je uvijek ostao isti, paše su radikali i napredovali. Zbog nasilja vlasti dođe u rodnom kraju Nikole Pašića do sukoba između naroda i vlasti (zaječarska buna), gdje je intervenirala vojska. Glavni odbor radikalne stranke je dne 25. oktobra 1883. bio uhapšen, ali je Nikola Pašić tog dana prebjegao u Zemun (Austriju). Članovi glavnog odbora bili su izvedeni pred neki suodnosni buntovnički postupljeni. I Pašić je u odsustvu bio osuđen na smrt.

Iz Zemunua je Pašić išao u Bugarsku te uze u Bugarskoj, Rumunjskoj i Rusiji. No, ako je on bio van zemlje ostale su u zemlji njegove ideje. Kralj Milan uz pomoć Austr- Ugarske nije mogao da stvori položaj kakav je želio, jer je narod sljepo slušao Pašićeve poruke, koji je živio u Bugarskoj, Rumunjski i Rusiji.

Pod teškim dojmom izgubljenog rata sa Bugarskom, kralj Milan, nepovjerljiv i nerozvan, počeo je kriviti i samu kraljicu, koja je bila Ruskinja, da je u vezi sa radikalima. Zato je zamrzio Rusiju i zaključio tajnu konvenciju sa Austrijom, predaši skoro svoju zemlju u ruke hapsburške monarhije. Ostavši zbog toga bez prijetelja do je Srbiji slobodoustan ustav samo da izgira slobodoustan radikalne. Debatu o ustavu sam je kralj iznemogućio, a poslije donošenog ustava iznemogućio je zemlju donijeti akt o svojoj abdikaciji. Kralj je odredio svome sinu namjesništvo. Jedan od prvih akata namjesništva bilo je pomilovanje Nikole Pašića, koji se godine 1889. u punom triumfu vratio u Srbiju. Ogromne mase svijeta dotekale su svoga vođu. Kad su raspisani novi izbori radikali su dobili većinu kakra se rijetko dobiva. Od ukupno 117 mandata dobili su 108. Pašić je izabran za predsjednika skupštine i tada su doneseni najsihodoumniji zakoni o štampi, o okružnoj i općinskoj samoupravi, o ukidanju smrtna kazne za političke krivice itd.

Prvi put na čelu vlade.

G. 1891. bio je pozvan prvi put na čelo vlade. Tada je sa maloljetnim kraljem posjetio ruski carski dvor gdje je Aleksandar III. uzeo pod svoju zaštitu svoje kumce. Kralj Milanu je bilo zabranjen povratak u zemlju, koja je oduhulata i započela novim zakonodavnim radom. Ipak je 9. augusta 1892. kabinet Pašića pao, a na slom sprovedeni izbori poslije raspustaju skupštine donijeli su liberalima većinu od jednog glasa. Međutim kralj Aleksandar učinio jedan od prvih svojih neobičnih postupaka. Dne 1. aprila 1893. pozvao je kraljevske namjesnike i članove vlade u dvor i prigodom zdravice saopćio im, da ih je sve ponio, a sa sebe prenio prije vremena punoljetnost. Tada je pala glavni liberalna kraljica o instituciji monarhije: „jedna prednuda manje, jedno lukavstvo više“. Zaista liberali, koji su 1888. povratili Obrenovici na prijesto Srbije, 1903. godine, dakle, samo 10 godina poslije ove aprilske zdravice, dali su nekoliko najaktivnijih povjerenika u akciji za uklanjanje Obrenovića. Izbori su bili ponovno raspisani i dali većinu radikalima.

Pašić je u to vrijeme poslan za poslanika Srbije u Petrograd, ali je od te dužnosti razriješen 6. marta 1894. zbog hitriga kralja Milana. Kralj Milan se je usprkos zavjete riječi vratio u zemlju, koja je tako imala dva kralja. Niko nije znao da obisni odnosaj između kralja oca i kralja sina. U unutrašnjoj i vanjskoj politici bili su teški nezimi. Zemlju je pritiskivao politički režim. Narod je mrzilo na mriži Obrenovici i u to je vrijeme početkom 1899. godine Aleksandar Obrenović želio da se oslobodi tutorstva svoga oca, te je došlo do poznatoga aivanjdanskog atentata na kralja Milana. Milan nije pao žrtvom, ah je iskoristio tu prigodu da se izjasno za Nikola Pašić koji je upravo kralju Milanu, bude ponovno uhapšen. Na

intervenciju Rusije i drugih sila spasen mu je život, a on osuđen na pet godina roblje, čemu je sljedeće skora amnestija, ali iz uvjet da pođe u dobrovoljno izgnanstvo.

Od tog doba dogodjaji su se redali velikom brzinom. Baš kad je Milan mislio, kako će isprošiti za svog sina jednu njemačku princezu, stiže mu vijest u Beč, da se kralj vjerio sa Dragom Mašin. Milan se je odrekao Srbije, pa je Pašić mogao da se povraiti u zemlju. Kralj Aleksandar, tiran i samovoljan čovjek, ukinuo je slobodoustan ustav od 1888. godine i uveo novi ustav sa dvojumim sistemom. U novim izborima usao je Pašić u senat, odakle je vršio jaku uticu na državne poslove. Kako je Aleksandar bio nezadovoljan i s ovim ustavom, izvršio je državni udar ukinuvši svoj vlastiti ustav i donijevši novi, koji je trajao samo jednu noć, pa onda treći itd. Kralj se posvadio s majkom, otac mu je u Beču umro, a kraljica Draga učinila je skandal s podmetnutom trudnoćom. To je sve dovelo do toga, da su 29. maja 1903. kralj Aleksandar i kraljica Draga pali kao žrtva zavjere. Revolucionarna vlada vratila je ustav od godine 1888. i izabrala za kralja prince Petra Karadjodjevića, oca sadašnjeg kralja. Od tog vremena mogli su Nikola Pašić i njegova stranka da se svom snagom predadu izvršavanju svog političkog programa.

Drago doba političkog rada N. Pašića.

Dolaskom na prijestolje Petra I. dunuo je u Srbiji slobodoumni dah i zemlja je upravljana po strogo ustavnim i parlamentarnim principima. Na svim područjima državnog i narodnog života došlo je do preporodaja, zemlja se finansijski oporavljala, a na upravi njenoi bili su gotovo neprestano radikali pod svojim šefom Nikolom Pašićem kao predsjednikom pojedinih vlada. Taj je svestrani zamaš vratio i neobični preporodaja narodnoga i slobodoumno doha tako, da je mala i od Austrije prezirana Srbija mogla otapanje pomisliti i na carski rat sa susjednom monarhijom. Zemlja se brzo oružala i reorganizovala, svoju vojsku da bude dorasla skorim sudbosnom danima 1908., kad je došlo do velike aneksijske krize. Srbija je dotuđe morala primiti izjavu, da se dezintezuje na Bosnu i Hercegovini, ali je svatko u zemlji znao, da je to izjava iznuduena pod „morasa“ i da ne može imati normalne obveze za narod, koji teži svome ujedinjenju. Ubrzo je došlo do saveza balkanskih kraljevina Srbije, Bugarske, Grčke i Crne Gore i do balkanskog rata, u komu je srpska vojska nevidjenim naporom svoju nacionalnu snagu i velikim talentom svojih vojskovođa izvjevala najslavniji pobjede i osigurala pored tekovina koje su bile garantovane međusavezničkim ugovorom još i lijevu obalu Vardara, pošto je prije toga morala biti izvojevana teška pobjeda na Breгалnici nad Bugarima koji nijesu htjeli da časnou izvrše obveze preuzete savezom, pa su čak odbili i arbitražu ruskoga cara, kad je Bugarska osporila Srbiji dohnu Vardara i tražila zajedničku granicu ne samo sa Albanijom već i Crnom Gorom. Slava je srpskog oružja široko odjeknula svijetom, a sav jugoslavenski svijet upirao je s pravom oči u Srbiju kao svjet piemont i osloboditeljicu od tudjeg ropstva.

Zaista nije prošio ni dvije godine, dodje bezobrazni ultimatum Austrije Srbiji poslije sarajevskog atentata. Dolazi rat, koji donasa pobjedu Srbiji i ujedinjenje Srba, Hrvata i Slovenaca u jednu državu. U svim tim događajima igrao je Nikola Pašić pruk ulogu i može se reći svojim sredinom rukom pravilno skretao smjer državne politike. Bio je većinom ministar predsjednik, ali sudjelovao i u drugim vladama.

U prvou vladi ujedinjenje Jugoslavije on nije bio, jer se kao predsjednik mirovne delegacije nalazio u Parizu. Vrativši se iz Pariza u oktobru 1919. preuzima vladi pod njegovim predsjedništvom provodi se Vidovdanski Ustav. U julu 1921. ostupaa je Pašić, da se u nekoliko mjeseci opet vrati na čelu vlade, to i kabineta g. Nikole Lzuvovica. Događjaji su i odviše poznati i nama valja tek istaći fakat, da je i za to vrijeme Nikola Pašić zbog svoje historijske i evropske veličine bio faktički stožer radikalne stranke i da je političkom njenom u velike odlučivao njegov upliv.

Za svoj rat i ogroman uspjeh u vanjskoj politici dobio je Pašić bezbrojna priznanja u vidu visokih domaćih i stranih odlikovanja. Bio je u inostranstvu poštivan kao diplomatova savremenog vijeka. Bio je jedan od onih rijetkih političara predratnog vremena, koji su sačuvali svoj ugled i upliv kroz rat i poslije njega. Može se mirno reći, da je Nikola Pašić bio centralna pokretna snaga ne samo balkanske, nego evropske politike. Njegova smrt odjeknula je čitavim svijetom, a napose posvuda u Jugoslaviji. Iza njegove smrti osjetja se velika praznina.

Slava Nikoli Pašiću!

Život i rad Nikole Pašića

Četvrtak je umro najveći jugoslavenski državnik Nikola Pašić. Nema na svijetu čovjeka, koji samo malo čita novine, a ne zna Jugoslovena uopće, koji ne bi znao o spretnom političaru sa dugom sijedom glavom. Kroz pedeset godina držao je Pašić državom, najprije Srbijom, a poslije i Jugoslavijom. Sada, prigodom njegove smrti donasa mu drugi čitaviti ljudi upoznavaju Jugoslovenskog državnika, koga stavljaju usporedo sa najvećim državniciama svijeta Cavourom i Bismarkom.

Na sam dan sv. Nikole 19. decembra (6. decembra po starom stilu) 1845. godine rođen je u Zajčaru Nikola sin Pere Pašića, uglednog zaječarskog trgovca. Nikola je išao u školu u Zajčaru, a više razrede gimnazije vršio je u Kragujevcu. Odatle je otišao u Belgiju i upisao se u višu politehničku školu. Godine 1868. je poslan kao dr. zvanj pitomac u Švicarsku u Zürich. U Švicarskoj nije samo študirao tehniku, nego je proučavao političke institucije, demokratski režim, slobodoumlje i samoupravu. Tu su proučavanju imala važan uticaj na njega njegove kasniji život. Zürich je u tada bio omiljeno učiteljsko tu je našao Pašić malo srpsku koloniju. Ti mladi ljudi naročito ruskih emigranata. Tu mladi ljudi se savijavali su se marksizmom (komunizmom). Najvažni saobćaj održavali su s Ruskima, kojima je na čelu stajao anarhista Bakunjin. Bakunjin i Pašić su se silno prijateljili, ali poslije su se razili. Bakunjin je jednom oduševljeno govorio o revoluciji, a Pašić ga je onda dosta ironički upitao: „šta treba da se radi poslije revolucije? To ih je pitanje razdvojilo, ali se povratili, da je Bakunjin poslije toga rekao, da u Pašiću leži revolucionar veći od svih stalbi. Bakunjin je imao pravo. Pašić je bio praktični revolucionar, čovjek, koji nije volio fantazije i fraze. Njegova uža revolucionarna ideologija, sastojala je u tome: Prvo treba izazvati nacionalnu

revoluciju, osloboditi sve Srbe ispod turskog i austrijskog jarma i ujediniti u jednu državu duhu demokratskom reorganizovati srpsko društvo.

Za Pašićeva djetinjstva vladao je Srbijom knez Aleksandar Karadjodjević, otac pokojnog kralja Petra. Po želji narodne skupštine otišao je iz zemlje, a na prijestolje su vručeni Obrenovici. Najprije je vladao knez Miloš, pa Mihajlo, a po smrti Mihajla knez Milan, kasnije kralj Milan. Za maloljetnosti kralja Milana vladao je reakcionarno namjesništvo, pa su omladinci bili u stalnom sukobu s tim namjesništvom. Idejni vodja omladnika, opozicije bio je Svetozar Marković, drug i prijatelj Nikole Pašića.

Početak političkog djelovanja.

Kad se 1873. godine vratio u Srbiju Pašić je zajedno sa Markovićem usao u političko društvo. Izabran za profesora tehničkog fakulteta nije mogao da nastupi, jer se vlada bojala njegove liberalne političke djelatnosti. Tako je pogriješkom kneza Milana, Pašić natjeran na put praktične politike. Nemoguć naći mjesta u državnoj službi, otišao je za općinskog inženjera u Požarevac. Od tog vremena započinje konkretni politički rad Nikole Pašića, njegov neposredni dotir sa narodom, koji se politički budi i koji traži da dođe u državnom poslovima. Pašić je učestvuje u državnom poslovima, a u to vrijeme uživao glas dobrog novinara i organizatora partije.

Kad je umro Svetozar Marković postao je vodja stranke, jer ga je sam Marković u svom političkom testamentu odredio za u to mjesto. To je mjesto naravski bilo puno teški, ali i puno neprijatnosti i teških sukoba sa onajšnjom svemoćnom policijom.

Prvi put usao je Nikola Pašić u skupštinu godine 1878. i odmah je dosao u sukob s konzervativcima, koji su bili na vladi. U to vrijeme Srbija je i ratovala sa

DOPISI

IZ RIJEKE.

Deset zapovijedi Božjih. Taksa na neženjane. Ninetta. - Biskup u Berseču. - Balzamovane ptice. - Tri posljednje.

Ja idem rijetko kada u kinematograf, ali ovih dana bilo je na programu "Deset zapovijedi Božjih", i ja sam otišao, da vidim, što će to biti. Mogu odmah da kažem: stvar zaista lijepa! Vidio sam Mojsiju, Egipat i silnoga Faraoma, pa bijeg Izraelaca preko Crvenoga Mora. I još sam vidio, kako se je to more rasklopilo, da pustit prečt Izraelce i kako se je opet zaklopilo i udaljilo Egipćane i njihovog Faraoma, što se bio digao u potjeru za izabranim židovskim narodom. A vidio sam i goru Sinaj i one strašne munje i strijele, što su sjekle nebo, dok je Bog davao sakupljenom izraelском narodu svojih deset zapovijedi, i pratio sam taj narod, u pustini i vidio svu muku, što ju je Mojsija imao, da u njemu sačuva vjeru u Boga i u Božje zapovijedi. Vidio sam i Spasitelja, gdje uči Izraelce i puti ih, neka uvijek žive po onim zapovijedima, što ih je jednom onom Mojsija; vidio sam i muku Isusovu i sve kako je ono sa svojom smrću na drvu križa zapečatilo one Božje zapovijedi, koje je kasnije kršćanstvo proširilo po čitavom svijetu. Sve se je to moglo vidjeti jedno veće u kinematografu.

Ali to je prvi, stari dio velikoga djela. Druge veće gledao sam drugi, moderni dio istoga djela. I tu sam mogao vidjeti, kako se u naše vrijeme, osobito iz velikoga rata, zapovijedi Božje nimalo ne poštuju. Ljudi se muče, progone i ubijaju, da je strahota. Griješi se na sve strane i svakoga. Rijetki su, vrlo rijetki, koji znadu za Boga i koji živu prema njegovim zapovijedima. Krade se, otima — ko će višet i laž i nepraveda i razne druge silne gadarije gospoduju svijetom. Nema jedne zapovijedi Božje, koja nije već nekoliko puta pogazana; dječarci od trinaest, četrnaest godina ne čine drugo nego se sprđaju s moralom i svim onim dobrim i čestim, što su našli oči čuvali i namrjili nama, da i mi živimo naprijed kao ljudi, a ne kao zvijeri. Ali Bog ne plaća svoje subote, već kad je njegova volja, i tako sam i ja one večeri video, kako je najzda i najpreprekama lja dolijala, kako je strašno svršio ona, koji se bio drsko urotio i protiv Boga i protiv njegovih deset zapovijedi.

Vi ćete pitati: zašto vam ovo pripovijedam? — Zato, da malo o tome i sami razmisлите.

Ako vas još koliko pamet služi, sjećat će se, da je prije osam dana na ovom istom mjestu pisao Rokac, da se u Lovranu nalazi grafica Lonjaj, prije navodovotkinja Stefanija. Kad sam ono pročitao, otišao sam u Opatiju, pa u Lovran, da vidim, dali se negdašnja princeza dobro drži. Dođem vam ja u Lovran, pitam, gdje bih mogao vidjeti Stefaniju, i kako pitam, vidim, da me svi gledaju široko, dok mi najzda ne objasnim, da Stefanija nije u Lovranu uopće ni bilo, ono da je tamo neka njezina rođakinja itd.

Pa vjeruju novinarni Ninetta mu je danetak mu je kome će morati stari mladici da plaćaju državu nekakav posebnii porez. Najviše će morati da plaćaju neženje od dvadeset i pete do četrdeset i pete godine, a oni od četrdeset i pete do šezdeset i pete sve manje.

— Dobro vam stoj! — kliknala je ovih dana Ninetta, kad je u novinama čitala o tome.

— Meni je svejedno, rekao sam ja. Ja sam ionako prošao godine. Ja sam već za dve — superarbitriran.

— Ki vam ca govori! Ca se vi stavjate va lumer! Ja govorim za oni, ki leta i leta vucu brizne divovki za nos, pak ih najzda puste, skuzevajuć se, da ih ne moru ozeniti, zac nimaju s čem. Sad će prit vrag po svoje i — pravo njim ljudi! Da za zapovedam, bi videć. Kakove tasi bim njim ja zakurilal.

Da pak ja zapovijedom, uzvratih, ja bih po neku taksu udario i na razne neudate frajle!

— Zenska je drugo! Ona se ne more ozenit, ako ne pride ki po nju.

— Jest, ali ima starijih frajla, koje će

vam reći, da su se mogle udati ne jedanput nego deset puta, ali da nisu htjele.

— I ja sam se mogla ozenit ne jedanput nego dvajset puta, pak?

— E onda bi pravo bilo, da vi u platite ne deset već dvadeset puta veći taksu.

— A dragi vi — ne prcite tu — Ona reće i ode.

U Berseču bio je ovih dana misionar, pa je onamo otišao i naš biskup.

U crkvi da je pripovijedao italijanski, ali je pozalio, što još ne umije dobro hrvatski, inače da bi vrlo rado propovijedao u našem lijepom jeziku (nella vostra bella lingua). Medjutim obećao je, da će već i to naučiti, pa će onda s njima razgovarati u njihovom lijepom jeziku.

Da Bog dá, pa ja dočekao i to!

U ovdješnjem tribunalu vodila se je ovih dana jedna čudna rasprava. Radilo se o ovom: Kad je ono o Božiću, god. 1920. na Rijeci bijesno rat između italijanskih regularnih četa i D'Annunzjevih legionara, došla je na jednom zapovijed, da se ima isprazniti škola u Toreti, jer da će se u njoj utvrditi branitelji grada. Tu zapovijed izvršile su neke žene, koje da su u onoj žurbi odnijele nekuda nekakav stakleni ormar, u kome da je bilo nekoliko balzamovanih ptica. Te ptice da su se onim ženama tako svidjele, da su ih porazdijelile među sobu. Svrsio onaj rat, gradu se vratio mir, škola u Toreti nastavlja svoj posao i neko vrijeme nije se niko više brinuo o neko balzamovane ptice, dok se nije neko dosjetio, pa stvar prijavi sudu. Poveća se istraga i ispostavilo se, da one tičje munije još postoje i to baš kod onih žena, koje su onog Božića imale da isprazne školu. Pozvano pred sud, izjavile su, da nisu ništa krive, no sud ih je jednako kaznio zatvorom, koji one medjutim ne će odsjediti. Ovo je uza sve to jedan dobar dokaz, kako čovjek može radi tica da ode sám u — gaibu.

Ove tri posljednje:

Ovu sam čuo juče na Kursu. Preda mnom išle su dvije gospodje: jedna obična Gomalica i jedna poznata pešakana. Pešakana je se čitavo vrijeme tužila na svoj zaluđac, pa će najjednom: — Promisлите, od juče nisam uzela nego samo jednu srebran žlicu juhe...

Još jedna:

I opet na Kursu. Preda mnom idu muž i žena, i — razumije se — neprestano se prepiru. Žena vikala: — Zaludni, da trošiš riječi! Ti si me htio imati — ti mene, a ne ja tebe. Valjda ne ćeš reći, da sam ja za tobom trčala!

A muž sa svim mirno:

— Istina je, da nisi trčala za mnom, ali ni trapula ne trči za mišom, pa ga ipak uhvati.

Još jedna — zadnja:

Na trgu, pred svetim Vidom, bilo nekoliko ljudi, koji su razgovarali o novom zakonu, po kojem će neženje morati da plaćaju neke takse. Mali Pepin, koji je to čuo, upitao je oca:

— Tata, što će to reći: neženja?

— Otac se obazre ukoliko, da vidi, ne sluša li ga ko, pa odgovori:

— Neženja ti je čovjek najsjretiniji na svijetu, ali da ne bi ti to za Boga rekao mami!

IZ ERKKA

Mojim bivšim učenicima u Sovinjaku. — Pročitao sam u našoj 'Istarskoj Rijeci' od 2. decembra tek. god. Vaše sjećanje na mene iz onih zletnih vremena, kad sam u mojoj ranoj proljoti života i u prvim godinama učiteljskog službovanja, boravio među Vama. To Vaše sjećanje i čestitanje prigodom mog promaknuća milije mi je od sviju ostalih; milije s iskrenosti, kojom je zadobio, milije, jer me vraća u Vaša pitoma sela, gdje smo u zajednici gradili i dogradjivali čvrste bedeme i visoko dizali barjak svijesti i narodne presvjete.

Vratili ste me u Vašu sredinu i ja sam u jedan čas obišao Sovinjak, našu Jermancu, Pračanu, Majere, Polje, Serghobane, pa sve dalje tamo do Senja i Sovinjskine. Svaki puteljak, svaka staza, svaki žubor i kamčak, sve sam našao na svome mjestu, onako, kako je to onda bilo; sve mi je poznato, sve mi, drago i nezaboravljeno. I Vaš nadlog onako maljušne i drage, gdje mi brzate u školu po onim puteljcima i uzbrdicama sa torbicom o ramenu, veseli i ponosni, vedri i nasmijsani. A u Vašim me selima susreću oči i majke Vaše,

braće i sestre, onakvi, kakve sam pred 30 godina susretao; čujem i glas i ćutim stisak desnice, one kočate, zulfave, poštešne i neumorne desnice, koju bi češće u nekom zanosu primicala ustima i zaklapajući oči zanašala mi dušu svojim tužnim i bolnim bugarenjem, što je puno sjete i čežnuta prodiralo kroz mozak i dušu te se gubilo i zamiralo u tihoj i tamnoj dolini mirne... Susreću me i Vaši mili pokojnici: Ziganti, Sirotići, Kosmići, Serghobani, Matušini, Vitolevići i drugi, sve onako, kako je to bilo pred 30 dugih godina...

Sve nadlog, sve, samo ne one moje male, one moje drage škole...

I ako ne možete očititi kako sam Vam danas blizu i kako se češće vraćam k Vama domahujući Vam sa Kaštela i Stenica, vjerujte, da se uvijek na Vas sjećam.

Još Vam jednom od srca hvala! Junačko Vam zdravlje i lijepo pozdravje Vama, porodicama i svima, koji se mene sjećaju.

— Vaš stari učitelj Jos. A. Kraljić.

Franina i Jurina

Fr.: Čul sam, kako su se malo prej naše ženi razgovarale. Tvoja je mojoj povedala, da si noćaska sanjal neku čudnu sanju. Ca j' to bilo?

Jur.: To je bilo neč vaistinu čudnovatega. Ne biš nikada gonil, kade sam ja noćaska bil.

Fr.: Ako znaš, da ne bim ugouil, a ti mi lepo povej valje, da vidim, kade si ti to bilo noćaska.

Jur.: Ja sam ti, nebore, bil na meseci!

Fr.: Kade zlodeja, na meseci?

Jur.: Baš na njem. To ti je jedan pogled, kakovega trebeda nima nigre, od prve pak do zadnje zvezdi.

Fr.: Verujem. I je pak ča ljudi gore.

Jur.: Ni jedne žive duši. Sam sam bil, kako i on hrast doli na Kuke. Da znaš, kako je lepo bit sam!

Fr.: Kada je, kada ni. A ča si pak delal gore onako sām?

Jur.: Gledal sam ov svet, kako se vrti i vas drugeh, kako se vrtite s njim. Ah, da znaš, kako vas je smešno videt onako zgora, za visoka!

Fr.: Na ne znam, zač bi nas bilo smešno vidit!

Jur.: Zač mislite, da ste Bog zna ča, a tisuće puti ste manji od najmanjega mrava. Kako se one prite, kako teče, kako skačeće, ki će bolje — i ki će prvo — kako nekakovi kumedijski. A oni Kinezi...

Fr.: Ki Kinezi?

Jur.: Oni va Kine. Ca nisi čital, da se sopoet tuku i kolju?

Fr.: I ti si ih u meseca gledal?

Jur.: Kako i tebe sada.

Fr.: A si videl ove silne povodnji po svete?

Jur.: Sam, ma to se z one visini čini, kako da j' neki malo pljunul.

Fr.: Ma ter goveda, da ki bi našu zemlju gledal z meseca, da' bi mu se činela dosta velika. Treiset puti veća nego ča se nam mesec čini!

Jur.: Istina je: zemlja je dosta velika, ma ljudi su jako mičihni.

milost, da upozna svoju pravu misel i Bog me je brzo uslijšao.

«Dobar je Bog i velik u svojoj pravi drosti», je reka kapelan Ivan Kleva.

Ljudi na placi su vred doznali, pa se je zgodalo i da su ina fina gospodj bila tac i mati male Nade od tele Jelene iz Rupeni. Storijsa tega izgubljenj deteta se je vred razglasila, pak su Tinjanci i Muntrilci i Sretivanci i drugi furešti, ča su na uti dan došli u Badernu, stili vidjeti stran biskupa i u tu malu i njeje starije. Najzad su si nikoji dali kuraja, pak su pošli k šperšantulu i molili su ga, da bi reka onogospodi, da bi hi svič želija viditi skuce z njihovim diteton.

Ni bilo druge, nego da se svi pokati ljuden z baladura. Potle užine u žone, došli na baladur z maton, a s njum je išao i biskup i pre Martin i biskupov sekretarjijo, a došla je taručij traverson oči i tota Jelena.

PODLISTAK

ERNEST RADETIĆ:

Dite ljubavi

(Pripovijest iz istarskog života u porečkom dijalektu.)
(Nastavak.)

«Ma da bite Vi, gospo, znala, s kolin san je truden ja odhranila s kolin san strahon pazila na njez mali život! I po toj muki je moja šći, kako da je moja krv!»

Gospa je plakala i jecala, da su se je sva ramena tresla.

«Imate pravo, i Vaša je!» je rekla teti Jelenu. «Ma da bite i Vi znali koliko san dugih noći ja propakala za njon, koliko suz sam protocihal! Vi ne znate moju žalosnu storijsu...»

Obe dvi su držale malu Nadu, svaka za jeno rame, a mala ni znala kamo

da se ubrne. Ljubila je tetu Jelenu, ma draga je je bila i ta lipa gospa, za je je tako od srca pritisnula na svoja prsa.

Pre Martin se je domisljija, da valja da i on reče najzad kakovu besidu, pak se je ujavija.

«Sve ćemo to urediti! Ko ne danas, sutra, a ko ne sutra za dva dana. Gospoda te ustati par dan poli mene, da počinu, a dotle ćemo se dogovoriti, kako ćemo učiniti. A sada, gospodine i gospo, hote da van pokazem vaše kamare. Konje će dati raspreći i vrći ih u štalu, da se hi nakrmlil»

Gospoda su pošla u kamaru u prvon pijanu, ma š njima je morala poiti i leta Jelena z malon. Gori su dugo sidi dilli i pripovidali. Teta Jelena njin je povidala, kako je donesla malu iz špitale iz Trsta, kako je je kroz lita i lita gojila i sad njin je takovu dala. A uni gospodin je ubeča teti Jelenu, da te je uzeti skupa z malon h sebi u Hrvacku i tamo da će moći živiti s njima, kako

da je ed njihove fameja, da će se moći svaki dan zugat z malon i biti s njon, kako i vode.

Došlo je i vrime užine. Svi su bili pozvani u tineja, a pre Martin je doveja i uno dvoje fureštih iz Hrvacke i reka je:

«Imam čast, da van prikažen gospodina profesora Miljenka Pracajića i njegovu svitlu gospu plemenitu Andjelku Jambrečković iz Hrvacke, koji su došli iskati svoje izgubljenjo dite i našli ga u naših Rupeni!»

Svi su se ustali i počeli hi pozdravljati. Biskup je zaželija, da bi se hi silo bliže h njemu, pak su hi vrgli na misto suca, Nadalinovoga kunjada, koji njim je veselo prepuzijija misto, samo da njeno sidišli poli biskupa s kojim se ni noga složiti. Uni bot se je ujavija prisviti biskup.

«Sinoć sam vidija vašu izgubljenju šcer i danas sam se pod mašon domisljija naju i pomolija se Bogu, da bi je da tu

Fr.: Kako ki! Ja pak mislim, da čovjek ima večju kulturu, da je viši i hrosnatiji.

Jur.: Morda i je — ma to se z one visini ne vidi. Ljudi gledani z one visini manji su nego prah, a ki bi ih bilo s ke druge zvezdi, ne bi ih ni bilo.

Fr.: Ma ča smo mi takove mizerije? To go po svete se puno govori, va piva — je pak teza koliko ča ka.

Jur.: Niš. Pak ter znaš, da mago trumbesa ne pridu u nebesa.

Fr.: Ja — ma čovek je jedno, a mago rac je drugo.

Jur.: Kada se z meseca gleda, ne je se nikakove razliki.

Fr.: I ča si još videl? Kakovo je mora?

Jur.: Jako grdo. Sve jedna pena, a pidi i vapori na njem, kako i konjalešnjaki. Videl sam i nekeh, ki su utopili. Brižni ljudi!

Fr.: A je videt Istru od zgora?

Jur.: To se zna, da je. I to nesamo Učko i drugi bregi nego i najmanji putiči, najmanje stazice — sve sam ja to lepo videl.

Fr.: Ca i ljudi, ki su po njih pasevali?

Jur.: I ljudi.

Fr.: Malo si ih mogal videt, zač je bit noč. Ljudi va ono vreme spe.

Jur.: Spe neki, ma ne oni ki su va ostarijah i po tanceh.

Fr.: Si videl morda i kega pijanega?

Jur.: Da bi tako ne! Bože moj dragi, bi se svaki pijan čovek videl, kakove je, kada ono se meće i perikula nputeh, ja mislin, da se već ne bi nikada opil.

Fr.: A si videl kakov parič s tanceh povanka?

Jur.: A sam, da bi tako ne!

Fr.: Ca se je i tu koliko perikulalo? Negro, ako j' bilo skuro, nisi mogal nis videt.

Jur.: Z meseca se sve vidi. Kad čovek gore pride, ima drugačje oće. More bit najveća noć i najgruša šuma i čovek vidi sve ča se dole dela.

Fr.: A biš mi malo povedal, ča si te pak videl va oneh nekeh šumah?

Jur.: Niš ne ču da povedem, zač me je sram.

Fr.: Ne daj, ja ću svejedno doznat.

Jur.: A kako?

Fr.: Ti ćeš povedet tvojoj Luce, tvoja Luce mojoj Mare, a moja Mare — mane. Zaklela se zemlja raj, da se svake tajne znaju. Negro znaš ča ja mislim? Ja mislim, da te one rožice od tanci od sada napred bit malo pametneji.

Jur.: Po čem sudiš?

Fr.: Ako ne drugo, te malo više pazi ča delaju, da ih ne bi Jurina z meseca videl. A kako ti je bilo, kada si se zbudil?

Jur.: Grdo mi je bilo, zač bim bil volel gore zostat. Ovi svet je svaki dan be dasteji.

Fr.: A ter je tako!

PISMO IZ JUGOSLAVIJE.
Zagreb, 9. XII. 1921.

Veliko nevrijeme u Hrvatskoj. - Sniježne vijavice. - Obustavljanje željezničkog prometa. - Prekinute brozovne i telefonske veze.

Od nedjelje vlada nad Hrvatskom veliko nevrijeme, koje je najjače osjetila Liča, Gorski Kotar, Primorje i Posavina. Dok smo još pred nekoliko dana imali lijepo vrijeme, najednom je nenadano zahladilo, zavladali silni vjetrovi, koji su navukli jako kiše, koje su se kasnije pretvorile u silne sniježne vijavice. Iz raznih strana Hrvatske dolaze vijesti, koje govore o velikim vremenskim nepogodama i velikim štetama. U Primorju, gdje je vladalo lijepo vrijeme još zadnjih dana, podigla se jakura, koja se osobito žestoko osjetila u Sušaku. Tamo je jak vjetar porušio veliki stupova za rasvjetu, pa je i sama stanica

...ala u (ani, u Gorskom kotaru, osobito
...riju Skrada i Lica, podigle su se snjež-
...viavice, pa su svi putevi i željeznički
...naga zatrpani snijegom do jedan metar
...nako. No najgore je prošla Lika. Tamo je
...prvije bilo tako silno, da se morao ob-
...staviti svaki saobraćaj vlakova, pošto je
...njer snijegom zamao prugu i do četiri
...metara visoko. Pojedini vlakovi, koji su
...nali snijegom Zagreba ili obratno snije-
...na Splita, jednostavno su zapeli u snije-
...u. U prvom početku dale su se valice od-
...saj na čišćenje pruge, ali je to bio jav-
...nosa, jer novi snijeg, koji je sve jače po-
...njo, snijehavalo je svaki rat. Čitav posov-
...njo je više bio oštećen, što je bura po-
...njo bila telegrafske stupove, pa su bile pre-
...njo nite sve veze. Kroz ponedjeljak i utork
...rad Zagreb je bio kao odrezan od svijeta,
...njo je telefonski mogao razgovarati samo
...sa Ljubljanom i Vraždinom, dok su sve
...njo veze bile pokidane. Koje onda čudo,
...njo je uslijed toga silno trpio željeznički
...njo saobraćaj. Neki vlakovi uopće nisu došli u
...njo Zagreb, a neki opet stizavali sa zakaš-
...njo njem od osam sati. Dok je tako u zapad-
...njo nam dijelovima Hrvatske, nije bolje prošao
...njo istočni dio. Naročito su ovdje stradali
...njo krajevi između Siska i Sunje. Tu je zamah
...njo bura bio tako snažan, da je polomio preko
...njo stotinu brzojavnih stupova. Kroz cio ovaj
...njo kraj bura je rušila seljačke kuće, odnijela
...njo grovove, a mjestimice ćupala drveće sa ko-
...njo njom. Snježilo je i u Podravini, pa i u
...njo Slemeniji, gdje je snijega palo do 15 cm
...njo visine. Zagrebačka direkcija željeznica ne-
...njo mogavši da svlada borbu sa vremenskom
...njo nepogodom, obustavila je kretanje vlakova
...njo sa pruzi Ogulin-Split, Vjetrovi, koji su
...njo proših dana harali, bili su toliko snažni
...njo brzi, da su se kretali brzinom od 15 do
...njo 20 metara na sekundu. Pa ipak unatoč
...njo svemu tome nije zavladalo smrzzavanje.
...njo bitno u Lici pala je živa u toplomjere
...njo ispod nišice, dok je svuda pokazivala nad-
...njo pštem. U samom pako Zagrebu također je
...njo vladalo veliko nevrijeme. Ovdje je duvao
...njo jako snažan vjeter, da je sa krovova nosio
...njo plju, po ulicama trgao nadpise nad trgo-
...njo vnicima i do dva metra. Ali kako ne vlada
...njo čika studen, to se taj snijeg počeo brzo
...njo topiti, pa su svi potoci, koji presjecaju
...njo grad, u velike nabi ali, dapače i jedan,
...njo Omorac, izišao iz korita i poplavio
...njo gradsko predgrađe gornje lice i Sv. Duh.
...njo Tekom jučerašnjeg dana bura se stišala,
...njo ali u ugroženim krajevima snijeg jednako
...njo pada dalje, naročito u Lici, gdje je namo
...njo najveće štete. Stanje putnika, koji su za-
...njo peli vlakovima, vrlo je očajno, jer su neki
...njo ne računajući time, ostali bez sredstava.
...njo Najjed većih snježnih zameta mjesti-
...njo mace je došlo i do željezničkih nezgoda,
...njo kao u Gorskom kotaru, gdje su na stanici
...njo Moja iskočila od teretnog voza dvojka kola.
...njo Vojaska, vidiv ovu golemu nesreću, odmah
...njo je ponudila svoju pomoć, pa su odmah u
...njo Gorski kotar i Liku odasata tri vlaka voj-
...njo sika, da čiste pruge. Na taj način možda
...njo se ipak saobraćaj u brzo spraviti u red,
...njo pa će se svladati sve zaprijetke.

Novi zakon javne sigurnosti

II. POGLAVLJE GLAVA II. ODREDBE O JAVNOM REDU I O JAVNOJ SIGURNOSTI

O javnim skupštinama i o sastancima na javnim mjestima

Članak 17.
Privedivači jedne skupštine na jav-
nom mjestu ili na mjestu pristupačnom
javnosti, mera da to barem tri dana
prije javu kotarskoj sigurnosnoj oblas-
ti.

Smatra se javnom i skupština ure-
noma privatnim pozivom ako po prelo-
znom mjestu, po broju pozvanih oso-
ba ili po svrsi ili po predmetu skup-
štine može isključiti karakter samoga
zabranjena.

Prekršitelji bit će kažnjeni sa zatvo-
rom ne manjim od jednog mjeseca i s
globom ne manjom od lira 1000. S istim
kaznama kažnjavaju oni, koji u tim
skupštinama govore.

Kotarska sigurnosna oblast može za-
branjivati, da se drži skupština, kad oba-
nost nije usljedila ili kad to zahtjeva
javni red, javno ćudoredje ili javno
npravlje.

U istih razloga može ista oblast da
niedi u koje vrijeme i u kojem mjestu
se drži skupština.

Oni koji krše zabranu ili propise o-
nosti, bit će kažnjeni sa zatvorom od
imanje dva mjeseca ili s globom od
nmanje 2000 lira. S istim kaznama
nbit će se oni, koji govore u tim skup-
štinama.

Ove odredbe ne vrijede za izborne sa-
anke.

Članak 18.
Zabranjeno je nositi oružje na jav-
nim skupštinama i onim osobama, koje
to imaju dozvolu.

Bez ustrba kazni, određenih u kaz-
nom zakonu za neovlašteno nošenje
užja, prekršitelji bit će uapšeni i

kažnjeni sa zatvorom od 10 dana do tri
mjeseća i s globom, ne manjom od 500
lira.
Oružje se plijeni.
Članak 19.
Ako se prigodom skupštine ili sa-
stanka na javnim mjestima ili pristu-
pačnom javnosti dogadjaju manifesta-
cije ili se višu buntovnički poklici ili
za dostojanstvo ili za ugled vlasti ili
koji inače mogu ugroziti javni red ili
sigurnost gradjana ili kad se u rečen-
nim skupštinama ili sastancima počin-
ju drugi delikti predviđenih od kaz-
nenog zakona, mogu se skupštine i sa-
stanci raspustiti.

Članak 20.
Smatraju se buntovničkim manife-
stacijama izlaganje zastave ili zname-
na koji su simboli socijalnog prevra-
ćanja ili prevrata ili dizanja proti dr-
žavi, proti vladi ili proti oblastima ili
izlaganje znakova buntovnih udru-
ženja.

Članak 21.
Kad se u slučajevima predviđenim
od prijašnjih članaka trepa raspustiti
skupštinu na javnom mjestu ili na
mjestu pristupačnom javnosti, osobe,
koje su se skupile ili sastale, bit će po-
zvane od činovnika za javnu sigurnost,
ili od oficira ili podoficira kr. karabi-
njera da se razidju.

Članak 22.
Ako poziv ostaje neslušasn, naredit
će se raspust sa tri različita formulara
poziva; prije svakog od njih zatražit
će se jedamput u trublju.

Članak 23.
Ako i ova tri poziva ostanu bez uspjeha
ili ako se pozivi ne mogu učiniti
radi bune ili otpora, činovnici javne si-
gurnosti i u njihovoj odsutnosti poruč-
nici i potporučnici kr. karabinjera na-
redit će da se skupština ili sastanak si-
lom raspusti.

Ova se zapovjed provodja putem jav-
ne sile i oboružane sile pod komandom
dotačnih komandanta.
Osobe, koje ne poslušaju poziv da se
razidju bit će uapšene i kažnjene sa za-
tvorom od 1 mjeseca do 1 godine i s
globom ne manjom od 300 lira.

GLAVA III. O vjerskim obredima izvan hramova i o crkvenim i civilnim oblastima

Članak 24.
Ako tko prisustvuje ili obavlja vjerski
obred ili drugi vjerski čin izvan mje-
sta za to određenih, od crkvene ili ci-
vilne oblasti po javnim cestama, mora
da barem po dana prije o tom obavje-
sti kotarsku oblast.

Prekršitelji kažnjava se sa zatvorom
do tri mjeseca i sa globom do 500 lira.

Članak 25.
Kotarska oblast iz razloga javna re-
da i zdravlja može da zabrani i druge
prirredbe, o kojima govori prijašnji čla-
nak, ili može propisati, da stanoviti
uvjeti budu ispunjeni, pa o tom obavje-
štava privedivače svakako najmanje
24 ure prije.
Za ostalo vrijede ustanove prijašnje
glave I.

Članak 26.
Odredbe ove glave ne vrijede za pri-
česćenje bolesnika i za sprovode, izu-
zev zakon i naredbu za javno zdravlje
i za mjesnu policiju.

Kotarska sigurnosna oblast može
zabranjivati, da se sprovod može obaviti
svčaninim načinom ili može da odredi
specijalne odredbe.

GLAVA IV. Sabiranje oružja i opihodi u vojničkoj formi.

Članak 27.
Osim onih slučajeva, koji su predvi-
đjeni u kaznenom zakoniku, zabranje-
no je bez dozvole ministarstva unutar-
nih djela, da se sakuplja i drži ratno
oružje i oružje bilo tuzemnog ili ino-
zemnog ratnog tipa. Osim toga zabran-
njeno je držati vojničke uniforme ili
druge stvari određene za oružanje ili
odjevanje četa.

Takva je dozvola potrebna i za izra-
đivanje uvažanje ili izvažanje spome-
nutog oružja, dijelova oružja, muni-
cjenot, vojničkih uniforma ili drugih
stvari koje su određene za oružanje
ili odjevanje četa.

Kad se oružje prenaša iz jednog dijela
države u drugi treba o tome obavjestiti
prefekta.

Onaj, koji prekrši ovaj zakon, ako
njegov prekršaj nema obilježje težeg
zločinstva, kažnjava se zatvorom od tri
mjeseca do 3 godine te globom ne ma-
njom od 3000 lira.

Članak 28.
Bez dozvole prefekta ne mogu se dr-
žati opihodi u vojničkoj formi s oru-
žjem; ovo ne vrijedi za vojničke jedinice.
Onaj, koji prekrši zakon kažnjava se
zatvorom do 6 mjeseci. Oni, koji bi po-
sticali ili vodili prekršaj kažnjavaju se
zatvorom do jedne godine.

Političke vijesti

ITALIJA.

Mussolinijeve izjave.
U ponedjeljak je načelnik vlade on.
Mussolini primio suradnika mađar-
skog lista «Ez Est» i dao mu nekoje
izjave o fašizmu. Medju ostalim je re-
kao: «Iza izjednačenja državnog pro-
računa dolazi na red bitka za popravak
lihe. Tko dodje u Italiju, taj opaža, da
je naša unutarnja politika na tvrdim
nogama. Atentati, koji su na mene po-
činjeni, proizlaze od zadnjih neozdrav-
ljivih elemenata. Već su 4 puta poku-
šali, da me maku su ovoga svijeta, ali
nema ljudske sile, koja će me zausta-
viti na putu mojeg poslanstva. Sam
Bog može da zaustavi moje djelo rije-
čima «Consumatum est». («Svršeno je».)
Brižnom se ubija dosada. I ja upravljam
automobilom, pilot sam, pa ako treba
upravljam i aeroplanom. Svakog dana,
sviram na guslama.

Na koncu je on. Mussolini govorio
o odnosnima između Mađarske i Ita-
lije. Naglasio je, da su ti odnošaji u hi-
storiji bili uvijek iskreni, a osobito su
topli sada. Za vrijeme rata Italija se
nije horila proti mađarskom narodu
već proti austro-ugarskoj monarhiji.

Talijansko-albanski ugovor.

Albanski parlament je ratificirao
(odobrio) talijansko-albanski ugovor.
Iza kako je taj ugovor bio ratificiran i
u albanskom senatu, albanski pred-
sjednik Ahmed Zogu izmijenio je brzo-
javne čestitke sa Nj. V. kraljem Italije
a tako i albanski ministar vanjskih
poslova sa on. Mussolinijem.

Albansko poslanstvo u Rimu izdalo
je izvještaj, u kom kaže, da nisu isti-
nite vijesti, koje su donijele strane no-
vine, da su između Italije i Albanije
sklopljeni i tajni vojnički ugovori.

Sklopljeni je između tih država samo
onaj ugovor, koji je javnosti objavljen.

Filip Tarati pobjegao.

Rimske novine donasjaju ovu vijest
od ponedjeljka:
Danas jutro je pristao na francusku
obalu u Sieni, u blizini mjesta Calvi,
motorni čamac, na kom je bilo 8 tali-
janskih putnika; medju njima je bio
stankoder vojda talijanske socijalističke
trakinje Filip Tarati. Kad su došli u
Calvi su izjavili, da su ostavili Italiju
u nedjelju u 10 sati navečer.

Sastanak parlamenta.

U utork se je otvorio parlament (po-
slanička kuća) na kratke sjednice. Naj-
prije se raspravljalo o manje važnim
zakonskim nacrtima. Jučer i danas se
raspravljalo o zakonskom nacrtu glede
liktorskog zajma. Izgleda da će ovo za-
sjedanje biti vrlo kratko i po svoj pri-
lici danas će svršiti.

Stresemann dolazi u Italiju.

U Zenevi su njemački ministar inostranih
djela Stresemann i talijanski delegat
na sjednicama društva naroda Scialoja
sastavili arbitražni ugovor između Nje-
mačke i Italije. Stresemannovi drugovi su
dali razumjeti Scialoja, da će Stresemann
doći u Italiju oko polovice januara te će
se tom prigodom sastati sa načelnikom
vlade Mussolinijem u Rimu ili u kojem
drugom mjestu i potpisati ugovor.

JUGOSLAVIJA.

Smrt Nikole Pašića.

Dne 9. o. m. u večer bio je g. Nikola
Pašić u audijenciji kod kralja. Poslije te
audijencije u noći pregovarao je još dugo
sa nekim prvacima radikalne stranke. Da-
vano je važne upute o držanju radikalne
stranke u rješavanju najnovije vladine
stranke u rješavanju najnovije vladine
stranke. Poslije večere kazao je svojoj
gospođi da ima groznicu, a kada je otišao
u salon pao je u nesvijest.

Pozvani liječnici ustanovili su da mu je
pukla krvna vena na desnoj strani mozga,
da se je uslijed toga kr razlila u mozak.
Poslije toga Pašić se je osvjestio, tako,
da je izgledalo, da mu ide na bolje. No
oko 6 sati i po njegovu se je stanje po-
goršalo a u 8 i četvrt dne 10. o. m. s tes-
skim je uzdahom izahnuo.

«Čuvajte mi stranku.»

Prije svoje smrti malo se je bio osvijes-
tio. Pritom je prisutnim prvacima radika-
lne stranke, kojoj je on bio vodja i duša
rekao ova riječi: «Čuvajte mi stranku i
jelinstvo pod svaku cijenu.»

Nikola Pašić na odru.

U subotu dne 11. o. m. preneseno je ti-
jelo pokoj. Pašića iz njegovog stara u Sa-
bornu Crkvu. Na tom je prenosu pokojni-
ka pratila porodica, prijatelji i radikali
prvaci.
U sred crkve bio je postavljen niski ka-
fatafk a na njega kotveć sa tijelom Nikole
Pašića. Počasnu stražu kod odra imala su
četiri podoficira i četiri narodna poslani-
ka.

Cim je Saborna Crkva bila otvorena
pčeo je pridolaziti narod. Broj onih koji
su još jedamput htjeli da vide velikog i
starog državnika bijele brade — nemoguće
je izračunati. Ne samo sav Beograd nego
iz sve zemlje stizavali su u Sabornu Crkvu
oni, koji su mu htjeli odati zadnju pokast.

Na donjoj strani kotveća do nogu po-
kajnika bio je jedan mali tamni vijenac
s crvenim cvjetovima i narodnim troboj-
nim trakovima na kojima je bilo napi-
sano:
«Kroz trnovitu borbu u vječnu slavu.»

Saučešća.

Smrt Pašićeva odjeknu je cijelom
svijetom. Sve svjetske novine pišu o
njemu velike i značajne članke. Nazivju
ga jugoslovenskim Bismarckom i pišu, da
je Jugoslavija s Pašićem izgubila mnogo.
Na glas o njegovoj smrti poslali su
udovice gospođji Djordjini Pašići mnogo
ugledni prijatelji Pašićevi svoje saučešće
za gubitak velikog državnika. Medju
ostalim bezbrojnim brzojavima ističu se
medju prvima brzojavi: Prvog ministra
Mussolinija. Prezidenta čehoslovačke re-
publike Masarika, Prezjednika Francuske

Brianda, Beneša, rumunjskog kralja i
kraljice, Duke bivšeg rumunjskog mini-
stra Milutine rum. ministra spoljnih
poslova, Cankova predsjednika bugarskog
Sobranja itd. itd.

Kralj i kraljica izrazuju svoje saučešće.

Cim je u Beogradu pronesena vijest o
smrti Pašićevoj svi ministri i narodni po-
slanici izrazili su odmah svoje saučešće
gospođji Pašić.

Kralj Aleksandar bio je duboko potre-
sen ovom vijesću, pa je to izrazio gospođji
Pašić.

Kraljica Marija, koja se sada nalazi u
Bukareštu poslala je svoj brzojav.

Pogreb.

Vlada je zaključila da se Pašić pokopa
na državne troškove. Državni odhor za
Pašićev pogreb ustanovio je za pogreb
dan 12. o. m., to jest prošlu nedjelju. Kov-
ček sa Pašićevim tijelom nije bilo moguće
odmah pokopati, zato je još grobnica
nije dovršena, pa je zato ostavljen u ka-
peli na groblju.

Pogreb je bio nadasve veličanstven. U
Beograd je na pogreb nagurno narod iz
sve zemlje. Računa se, da je na pogrebu
bilo oko 20.000 ljudi, dočim je po stranama
kroz ulice kuda je prolazio sprovod bilo
oko 150 hiljada ljudi. Sav je Beograd imao
izgled žalovanja. Po zgradama visjele su
crne zastave, a u Sabornu Crkvu stizavali
su uvijek novi i novi vijenci na odar
Pašiću. Cijelu noć od subote na nedjelju
narod je prolazio ispred odra Pašićevog
ko u procesiji.

U nedjelju u jutro u 9 sati počeo je po-
greb. Patrijarha Dimitrija obavio je po-
grebne ceremonije, a onda je prispio u cr-
kvu kralj Aleksandar sa princem Pavlom
i svojom pratnjom. Na Pašićev grob bio je
položen srebrn vijenac, koji je dao kralj.
Na vijencu je ovaj natpis: «Nikoli Pašića,
prvom ministru i suradniku mojega oca i
mojem, u odsudnoj borbi našega naroda
za oslobođenje i ujedinjenje.»

Osim toga bili su položen još i mnogi
drugi vijenci, tako i jedan zlatan koji su
Pašiću za 50 godišnjicu darovali radikalne
organizacije.

Po službi božjoj govorio je o Pašiću pa-
trijarh Dimitrije, zatim predsjednik Nar.
skupštine Marko Trifković, koji je slavio
Pašića kao najvećega državnika i naj-
uglednijega narodnog veličana. U ime
vlade govorio je još dr. Miletić a nato su
tijelo Pašićevu ponijeli iz crkve u spro-
vodu.

Voz sa mrtvim Pašićem pratilo je 12 pi-
tomaca vojne akademije, Slijedila je Pa-
šićeva obitelj, kralj i prince Pavle, vlada,
diplomatski zbor, vojnički atašej, narodni
poslanici, novinari, općina, društva, gene-
rali, admirali, oficirski zbor te nepregled-
na masa naroda. Sprovod su zaključili
trombetari kraljeve garde, eskadra ko-
njice kraljeve garde i divizija artiljerije.

Govori.

Blizu hotela «Londona» povorka se je
zaustavila, a zatim su uslijedila govora
raznih govornika. Izmedju ostalih gova-
rniku.

rili su dr. Ivković za radikalnu stranku, dr. Kumanudi za beogradsku općinu, dr. Kojić za radikalni klub, dr. Mijović za demokratsku zajednicu, te u ime samostalnih demokrata Venceslav Vilder.

U ime Vojvodine govorio je dr. Radonjić, u ime ministra inostranih djela Jovan Marković, u ime bosanskih radikala dr. Subotić, u ime sveučilišne radikalne omladine dr. Lukić.

Nato je sproved krenuo na groblje, gdje su poslije svršenih molitava govorili još mnogi govornici. Kad su tijelo položili u kapelu pogreb je bio svršen a pratnja se razila. Ovim je veličastim sprovodom narod odao zasluženu počast Nikoli Pašiću.

Smrt Pašićeva i politički život.

Smrt Pašićeva izazvala je razumljivu smetnju u svim političkim krugovima. A ako je bio star, ali se je u politici, a naročito sada u rješavanju ove najnovije vladine krize, na njega računalo. Njegova je smrt djelovala najviše na radikale. Oni su ostali bez svog duhovnog vođe.

Smatra se, da će uslijed Pašićeve smrti položaj u jugoslavenskoj politici biti znatno promijenjen. Kriza, koja se je bila počela rješavati Pašićevom smrću, ostala je u pozadini, a sada iz pogreba nastavit će se rješavati u novom smjeru i s novim kombinacijama.

U radikalnom klubu uzimlje sada prvo mjesto Uzunović. Nekoji misle, da bi mogao da naslijedi Pašića g. M. Trifković, a govori se i o drugima. No još se ništa stalno ne zna. Moglo bi doći i do prepiranja u tom pitanju, pa mnogi misle, da bi baš Aca Stanojević bio jedini, koji bi mogao sve radikale složiti i voditi.

Vijesti o sastavu nove vlade.

Kod kralja imala, bi se nastaviti pregovaranja o sastavu nove jugoslavenske vlade. Po novinama se razabiru razne kombinacije, no mnogi tvrde, da će najbrže sastaviti vladu demokratska zajednica, to jest Davidović i Spaho, s radikalima. Kralj Aleksandar imao je otputovati u Topolu, da u tišini sprovede svoju krsnu slavu Sv. Andrije Prvozvagnoga; no zato, da se što prije dođe do sastava vlade, on će ostati u Beogradu, da radi.

KITAJ

Napredovanje Kantonaca. Iskrcaвање engleskih četa.

Nacionalistički pokret u Kantonu, poduprt i vodjen od ruskih boljševika, širi se velikom brzinom. Već sada polovica žiteljstva ogromnog kitajskog carstva stoji pod vlašću i uplivom kantonskih revolucionara, a znakovi pokazuju, da će i centralne pokrajine, odvisne od Sangaja preći k pobunjenicima. Kantonske vojske doprele su do velika rijeke Jang-Tse, gdje su se dobro utvrdile, a međutim najedini politički emisari političkim prodorom prema jugu prema jugu, što uspijeh napredovanje prema sjeveru i istoku. Na njihovom putu nalaze se sada dva velika trgovačka grada: Han-kou, trgovačko središte na rijeci Jang-Tse i pomorski emporij Sangaj. U ova im dvjema gradovima usredotočena je jezgra evropske trgovine i interesa. Evropejci izvijaju eksteriornost i velike povlastice i posebice upravu i posjed carine i odnosnih ureda kao garanciju za javne dugove. Zato kantonski revolucionari hoće da se dočepaju ovih dvaju gradova, najprije politički, a onda vojnički, i tako učine kraj svakoj ekonomskoj povlasti Evropljana.

Vijesti iz Han-kou izazvale su veliku zabrinutost i uzrušanost u londonskim političkim i trgovačkim krugovima. Kantonski emisari skupili su se da organizuju u Han-Kou do 100.000 radnika te da sa propagandom, a još više sa terorom, privuku skoro čitavo domaće žiteljstvo u grad. Uspjehovi su tom organizacijom proglasili su opći štrajk, potpuni hojot stranca, a spremaju se, da dobiju u svoje ruke carinski ured. Ovo znači potpunu ekonomsku prepost ove važne evropske kolonije u Han-kou, a ujedno i silni udarac čitavoj trgovini, koja iz unutrašnjosti Kitaja ide na more. Osim toga i čitava kolonija u Han-kou nalazi se u pogibelji života, jer kantonski agitatori razrađuju mase u cilju da izazovu pokolj i istrebljenje Evropejaca.

Engleska vlada odlučila je, da prama svim događajima zauzme odlučniji stav, te da u zaštiti svojih interesa i podanika u potrebi upotrebi oružanu silu. Manje engleske pomorske jedinice već su doplovile u Han-kou te iskrcane jače mornaričke odjele. Očekuje se, da će se ovom engleskom koraku pridružiti Francuska i Japan, čiji su interesi pored engleskih najviše izloženi, te da će doći do jače vojničke intervencije. Evropske vevlasti čito ne žele, da dodje do ovakove intervencije, jer se boje, da dovede do težih komplikacija, da se svi kineski generali složje i da se bace sa svom snagom na Evropejce zatvorivši ih u uvijek vrata Kitaja, ali ipak prisiljene su, da makar obzirnom intervencijom nastoje, da zaštite i spase ono, što se još dade spasiti.

RAZNO

Papirnat novac od 25 lira

Sa 31. decembra uzet je iz prometa papirnat novac od 25 lira. Poslije ovog dana 25 lira papirnatih ne će više imati zakonite vrijednosti. Pazite na ovo!

Rastuženim srcem javljamo rodbini, prijateljima i znancima, da je dne 9. decembra 1926. u jedanest sati prije podne, providjen svetotajstvima umirućih, blago u Gospodinu usnuo naš nezaboravni otac, odnosno djed i tast

Mate Medvedić

u 82. godini svoga života

Sprovod premlilog pokojnika obavio se dne 11. decembra 1926. u 10 sati od kuće žalosti na mjesnoj groblje.

KLANA, 11. decembra 1926.

Rastužene obitelji Medvedić i Starčić.

Važno za kolare

Svi oni koji prodaju ili izraduju vozove za upreg moraju da od prefekture dobio dozvolu za izvrševanje tog obrta.

Marconi kod pape.

Slavni izumitelj bežičnog brzojava senator Marconi bio je primljen u četvrtak u posebnoj audijenciji od sv. oca pape. Marconi je papi rastumačio svoje najnovije izume. Nekoje su novine javilo, da je Marconi išao papi s nakanom, da mu papa dozvoli, da se oženi. Marconi je naime rastavljen od svoje žene i dok je ona živa, no može se vjenčati. Izgleda da ova vijest nije istinita, jer ta stvar spada pod crkveni tribunal. Marconi je samo iskazao papi svoju odanost i — kako rekosome — rastumačio svoje nove izume.

Koliko je Njemačka do sada isplatila ratne štete.

Isplaćena dosele ratna odšteta, kojom je Njemačka djelomice namirila državama na kojih je zemljištu ratovala, u novcu, robi i stoci čini po nekim ocjenama 50 milijarda, to jest pedeset hiljada milijuna zlatnih maraka.

Njemačko narodno bogatstvo procjenjivalo se do rata na 300 milijarda. Danas ga cijene samo na polovicu te svote.

Podizanje kosturnice na Ceru.

U Šapcu se osnovao odbor, koji si uzео za zadaću, da sačuva i uredi grobove palih ratnika na Ceru. Sve su gorske strane Cera i okolnih brda pune groba junaka, koji su se ondje sahranjivali na brzu ruku. U kosturnicu spremić se se do hiljadu kostura, a imena boraca palih na Ceru urezati će se u velikoj mramornoj ploči.

Pašićeve uspomene.

Beogradske novine javljaju, da su saznale od jednog člana Pašićeve porodice, da je pok. Pašić ostavio znatan dio svojih memoara. Njih čuva gođa Djurdjina Pašić i oni će se tek kasnije objaviti. Poslije dvije godine, pok. Pašić je u dokolici vršio pregled svojih zabilježaka — a po pričanju drugoga člana porodice tih zabilježaka je bilo za čitavu jednu biblioteku — i naročito za vrijeme svoga političkog odmaranja, dok je stanovao u vili na Topčiderskom Brdu (tada je na vladu bio g. Davidović) pok. Pašić je uređivao te svoje bižiske o novijoj historiji Srbije i političkim prilikama cijeloga Balkana a i Evrope. Objavlivanje ovih memoara ne će biti tako skoro. Oni će pored memoara, koje sada priprema i drži u tajnosti kraljica Natalija u Parizu, biti najsenzacionalna politička i historijska dokumenta, koja će baciti novu svijetlost na čitave događaje u jugoslavenskoj i evropskoj politici.

Morsko tlo, koje se diže.

Po zadnjim istraživanjem zemaljska se kora u zadnje vreme na nekim mjestima znatno promijenila. Jedna je engleska ladja imala da, popravi pomorsku telegrafsku žicu (kabel) na dnu atlantskog mora, pa je pri tome konstatovala, da se blizu otoka Sv. Jelene tlo atlantskog oceana neprestano diže. Dubina atlantskog mora u onom kraju je bila prije 4500 metara, danas je samo 1500 metara, to se dakle podiglo za 3000 metara. Iz toga se zaključuje, da su ogromne travice potresle cijelo morsko tlo. Nije isključeno, da se u dogledno doba morsko tlo opet pojavi nad površinom mora. — U našem koledaru „Jurina i Franina za god. 1927“ je engleska „Atlantida“, koji je uslijed vulkanskog pojava nestao ispod mora. Da se ovaj kontinentenat polaganom opet diže do površine mora? A koji će drugi dio naše zemlje nestati ispod mora?

ZAHVALA.

Svima onima, koji su nam prigodom smrti našega dragog i nezaboravnog oca, djeda i tasta

Mate Medvedića

izrazili na bilo koji način svoje saučeeće, tješeci nas u velikoj tuži, kao i svima onima, koji su premlilog pokojnika otpratili na vječni počinak izrazujućim ovim putem našu iskrenu i duboku zahvalnost. Posebno se zahvaljujemo g. Dr. Janku Mavroviću općinskom liječniku, koji je iskazao mnogo požrtvovanosti i brige za vrijeme bolesti dragog pokojnika.

Svima hvala i od Boga plaća.

KLANA, 12. decembra 1926.

Rastužene obitelji MEDVEDIĆ i STARČIĆ.

Kakav će nam biti ovaj mjesec?

Naši zvjezdaznanci načinili su proročanstvo za mjesec prosinac, pa vele, da će ove godine biti drugačiji, nego je bio lani. Naročito će se ove godine isticati jake oborine, kao kiša i snijeg. Od desetog do 18. ovog mjeseca da će biti jako mećave, ali zato da neće biti jake zime, već će ona bit više umjerena. Tek oko Božića studen će jače prisutiti, a potrajat će do Nove Godine. Nije daleko, vidjet ćemo.

Porez na neženje.

Kako novine javljaju, proučavanje zakona o porezu na neženje nastavlja se, pa se je nadati, da će od 1. januara 1927. stupiti na snagu zakon o porezu na neženje. Porez će biti određen prema godinama i položaju neženje od 20 do 50 lira.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik:
IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST“ U TRSTU.

NOVE GREDE I DASKE prodaje po najpovoljnijim cijenama Matej Baničić — Kršanci p. Žrnjaj (Gimino), Istra.

PRODAJU SE 3 BARKE, 1 trata migravica, 2 nova ferala i druge sprave od baraka, sve se nalazi u najboljem redu. Prodaje se uz veoma povoljnu cijenu, budući je vlasnik prisiljen prodati uslijed bolesti, a jedan dio daje i na dug. Popitati se kod: I. M. Dobrić, Brovinje, Sveta Lucija pošta Albona.

PRODAJU SE 2 KUĆE sa posjedom, koji se sastoji iz vinograda, oranica, livada i šuma. Kuće nalaze se na cesti te su zgodne za trgovinu a sjena se nakopi za prehraniti cijelu godinu 3 krave i 1 konja. Prodaje se uz veoma povoljnu cijenu. Popitati se kod Nežića Ivana. Vidaci kod Buzeta.

Jesi li naručio Narodni koledar „Franina i Jurina“ za god. 1927.
Stoji samo 3 lire.

GLYKOL

Vrlo uspješno sredstvo naročito u ljeto doba za vrijeme vrućine. Tko se osjeća slab na živcima i trpi od glavobolje, ne upotrebljava samo «Glykol», koji izljeće najkraće vrijeme. Cijena jedne boce 1.50. Za cijelu kuru treba 6 boca.

SMILAJOD

Izvršno je sredstvo protiv arteriosklerozе, reumatizmu, teškom disanju, kašlju i t. t., uspješno sredstvo za očišćenje i preporučljivo za osobe stare preko 50 godina.

Dobiva se samo u ljekarni
CASTELLANOVIĆ, TRST
Via Giallani 42 (Sv. Jakov.)

SVE NAŠE VJERNE MUŠTERIJE

od prije i poslije rata obavještavamo, prodajemo opet tješenine

«PEKATETE»

za juhu i prikuhu u paketima od 1/2 i 1 litra. Na taj se način ne će više događati, da naručitelj dobiti drugu robu ako je naručio našu. Zahitjevatje «Pekatete» kod trgovaca.

KRUNE

plaća uvijek nekoliko cent. više nego drugi
ALOJZIJ POVH, Piazza Garibaldi 2
prvi kat

Pazite na naslov! Pazite na naslov!

NAJBOLJE VRELO!

Kod nupka i letne i zimске robe (odjele) svih vrsta cipela, klobuka, kapa, košulja, kišobrana, krovata, finog štosa, svih vrsta platna za košulje i odjele, obratite se na jedino domaće i najcjeljenije vrelo.

M. KOREN & Co. - PAZIN
(Corso pred prošijom)